

Dagens frågor

Kring Stålverk 80

Ingen sitter säkrare i regeringen Palme än statsrådet Rune Johansson, framhöll SvD med full rätt på ledarsidan den 13 mars. Han har i fråga om Stålverk 80 visat upp en fullständig inkompetens när det gäller att styra projektet, men socialdemokratiska statsråd skall behandlas som ofelbara. Att erkänna grova misstag vore att undergräva regeringens prestige. I varje annat parlamentariskt land skulle hr Johansson gjort sig omöjlig, men i Sverige är hans fortsatta statsråds-tid tryggad.

Kanske dock inte helt och hållet. Han hade uppenbarligen fått förbud mot att infinna sig till riksdagsdebatten den 10 mars, där hr Sträng på sitt speciella sätt förde hans talan. En annan skulle ha uppfattat förbudet som ett diskret överräckt silkessnöre. Men till hr Johansson hade man kunnat skicka ett hamprep utan att han skulle ha tagit vid sig. Samma kväll uppträdde han i TV för att försvara ett av sina många ovederhäftiga uttalanden, denna gång om att stålverket skulle bantas men arbetskraftsbehovet förbli oförändrat. Alltför många kommentarer till denna räkning hade inlutit från Norrbotten. Hr Johansson förklarade att han avsett 1974 års beräknade siffror på 2 300 personer och lagt till 15 % för sjukdom och bortovaro. Hur många svenska företag anställer nära 20 %, vilket är rätta siffran, fler anställda än de som behövs för driften?

Regeringen tillkallade nu en hjälpexpedition i form av sin – för att tala med Gunnar Unger – lätt rödbrokiga teknokrat, alltså Erik Grafström. Denne började använda siffrorna 7 000 till 8 000, varvid han förmodligen räknade in de redan vid NJA anställda i slutposten. Emellertid hade vid denna tid alla siffror blivit meningslösa och ingen trovärdig, eftersom man äntligen fått veta att hela stålverket, med eventuell lönsamhet och allt, befinner sig på planeringsstadiet.

Det finns åtskilligt att lära av jippet med Stålverk 80. Först det självklara, att en än så

hygglig person – vilket hr Johansson enligt samstämmiga vittnesbörd är – utan annat än politisk skolning inte duger till företagsledare därför att han blivit statsråd. Vidare att de anställdas representanter i statliga företagsstyrelser tydligen väntas finna sig i att bli överkörda. I inget privatföretag skulle numera de anställda kunna bli så rått behandlade som skett i detta fall. När en VD abrupt avgick med en uppseendeväckande och för företaget utomordentligt viktig motivering, blev styrelsen inte underrättad på flera veckor!

Slutligen: vad hade hänt om de påtänkta löntagarfonderna varit i kraft och ett företag felkalkylerat sin utbyggnad som Stålverk 80. Skulle LO-politrukererna – observera att det ju inte längre är fråga om de anställda på platsen – med trycket på sig från partivänner i kommunstyrelser och landsting vågat lägga ner hela projektet och börjat räkna om det i mindre skala. Skulle de ha erkänt sina misstag? Tro det, den som vill!

”Önskliga effekter”

Glorian kring Gunnar Emanuel Sträng har bleknat åtskilligt på sistone. Det har inte varit bra för honom – målsmannen för en konfiskatorisk skattepolitik – att bli beslagen med att noga utnyttja en typ av skatteavdrag, som de radikala krafterna i hans parti ogillar.

Men värre – i allas ögon – var hans uppträdande mot Astrid Lindgren, då hon gick till storms mot att marginalskatterna kunde komma att överstiga 100 % för fria yrkesutövare och företagare. Eliminierandet av taken för de sociala avgifterna verkar just så. När hr Sträng i tungt majestät reste sig i riksdagen för att besvara partivännen Astrids kritik trodde man att han skulle utlova omedelbar rättelse. Ty en finansminister kan väl inte se till att milimeterrättvisa skipas för hans personliga del och samtidigt vifta bort

ett socialt rättviseproblem av största betydelse för 100 000-tals medborgare.

Men det kunde hr Sträng. Han viftade bort Pomperipossas klagan över att hon skulle få betala 102 % i skatt med den oefterhärmliga egna formuleringen "oönskliga effekter". Hans egentliga ärende var att ta Astrid Lindgren i örat. Hon beskylldes för att ha räknat alldeles fel och tillhölls att stanna hemma och skriva sagoböcker i stället för att blanda sig i skattepolitiken.

I det ögonblicket torde de flesta TV-tittare ha flämtat till. Så långt har alltså maktens förgiftning gått inom den svenska socialdemokratin, att dess populäraste demokratiska gestalt kastar masken. Bakom Gunnar Strängs landsfaderligt breda nuna skymtade tyranniet: det brutala kommandot till en välmenande medborgare, till på köpet socialdemokrat: Håll tyst och sitt hemma, det här sköter vi!

Hur socialdemokraterna skött saken kunde Riksskattenämnden upplysa: Astrid Lindgren hade räknat rätt. 100 000-tals andra, som också räknat på saken, kunde också vitsorda hennes beräkningar. Hr Palme har nu i stor hast utlovat bot och bättring.

Till det behövdes ett ingripande av Pomperipossa. Intill dess hade regeringen i all liknöjdhet lyssnat till klagomålen från de många och små, som hotats tillfogas orimliga ekonomiska förluster genom socialdemokratiens förföljelse av fria yrkesutövare och företagare.

Statsdirigerad landstingssjukvård

Debatten kring upprustningen av Sabbatsbergs kvinnoklinik har aktualiserat frågan om regeringens och statliga organs detaljstyrning av landstingens sjukvård. Landstingen är på sjukvårdsområdet föremål för ett komplicerat statligt förmyndarsystem, som är både på gott och ont, men mest på ont.

Sjukvårdslagen föreskriver att respektive

landsting har att ombesörja sjukvård för dem som bor inom landstingsområdet. Om nu landstingen fått detta ansvar är det ganska svårförståeligt att regering och statsförvaltning ägnar sig åt en sådan detaljstyrning av sjukvården som nu sker. En styrning som genom olika slags tillståndsgivning präglas av politisk byråkrati och ofta också av tidsutdräkt. Statliga organ skall exempelvis detaljgranska alla ny- eller ombyggnadsritningar till sjukvårdsanläggningar. Delade meningar råder om detta alltid är till förmån för sjukvårdens rationella bedrivande. Denna granskning har dock alltmer kommit att bli av rådgivande karaktär.

Den hårdaste styrningen utövar dock regering, socialdepartement och socialstyrelse när man årligen för varje landsting i detalj planerar vilka ny- eller ombyggnadsprojekt som skall få genomföras. Man prioriterar efter den inriktning man önskar ge sjukvården. Vid denna prioritering tas också arbetsmarknadspolitiska hänsyn. Regeringen kan givetvis vid detta tillfälle lägga politiskt taktiska hänsyn i vågskålen och hjälpa sina politiska bröder i något landsting.

På de landsting inom vilkas sjukvård bedrivs läkarutbildning kan ytterligare press utövas genom hot om indragning eller sänkning av statliga investeringsbidrag. Men skulle något landsting ändå vilja försöka gå utanför den statliga planen, är det inte möjligt då arbetsmarknadsmyndigheterna vid byggnadstillståndsgivning helt följer vad regering och socialstyrelse angivit. Är investeringen tillräckligt stor, fattar regeringen beslut om byggnadstillstånd.

Men det finns ytterligare områden där statsapparaten långa arm griper in i landstingens sjukvårdsplanering. Med stark hand ransoneras landstingens läkartjänster både till antal och innehåll. Det är inte alltid av ekonomiska skäl som nya tjänster inte inrättas av landstingen. Även om en fruktbar dialog förs mellan landstingen och socialstyrelsen i läkarfrågan, kvarstår det faktum

att regering och myndighet kan detaljstyra sjukvårdens medicinska inriktning i landstingen genom tilldelning av läkartjänster.

Den kanske mest omdebatterade styrningen är den som socialstyrelsen utövar i fråga om privata sjukhem. Socialstyrelsen skall kontrollera sjukhemmen från vårdsynpunkt. Med anmärkningar om småsaker kan sjukhem slås ut. Sedan hjälper det inte hur positivt inställt landstinget är till privata sjukhem. Det finns alltså all anledning för landstingsförbundet att ta itu med den statliga förvaltningens klåfingrighet när det gäller landstingens sjukvård.

Släpp väljarna loss!

"Släpp väljarna loss, det är vall!" heter en liten skrift som Moderata Ungdomsförbundet givit ut inför årets valkampanj. Det är en skrift som är liten till formatet men rik på ideologiskt innehåll. Den utgår från den Mehrska fri- och rättighetsutredningens behandling av hur medborgarnas rätt skall grundlagsskyddas, men utvecklar sig efterhand till en uppgörelse med den socialdemokratiska demokratisynen överhuvud.

Under de senaste tio åren har skiljelinjen mellan moderat och socialdemokratisk samhällssyn framträtt allt tydligare. Så sent som vid mitten av 60-talet fanns det fortfarande en ganska stor fond av gemensamma värderingar mellan SSU och dåvarande Högerens Ungdomsförbund. En ungdomsförbundsdebatt kunde t ex kretsa kring frågan om det var vettigast att ha barnbidrag eller barnavdrag, eller om det var lämpligt att införa beslutande folkomröstningar. Visst avspeglade dessa debatter skilda attityder. Men i stort sett var avståndet mellan ståndpunkterna måttligt.

Sedan dess har mycket förändrats. SSU har, liksom socialdemokratin i övrigt, utvecklats till alltmer totalitär riktning. Det bör understrykas att totalitär inte är detsam-

ma som diktatorisk. Socialdemokratin har alltid bekänt sig till demokratin som politisk beslutsprocess. Men den demokratiska socialismen är totalitär i den meningen att den inte accepterar några gränser för det politiska beslutsfattandet. Det får inte finnas något som heter "privat".

Ett uttryck för detta är SSU:s satsning på de sk folkrörelserna. I MUF:s skrift illustreras SSU:s strävan genom att man låter SSU-arna själva skissera sin framtidsvision – "Vardag i Täbryd, 1984".

Alla bostäder har där övertagits av HSB. Unga Örnar avlönas av kommunen för att leka med barnen. Barnen använder inte längre knytnävarna, utan röstar om vad de vill leka. ABF producerar radio- och TV-program samt spelar en aktiv roll i det kommunala kulturarbetet. ABF-kören sjunger internationalen utanför Folkets Hus-filialen på 1 maj. Det kommunala midsommarfirandet är årets höjdpunkt.

Kommunen betalar föreningslivet. Detta har möjliggjorts genom att pengar har tagits från andra kulturarrangemang. Att detta drabbar kommuninnevånare som inte är med i någon folkrörelse är bara bra, eftersom "icke-kollektivisterna, de föreningsobundna, de som ej tar ställning utan bara kvirrar, till sist måste gå in i en organisation och lära sig jobba demokratiskt."

Mot denna demokratisyn – som innebär att den enskilde inte kan företaga sig något, som han inte först lyckats samla en politisk majoritet för – ställer MUF det "öppna samhället". I det öppna samhället garanteras individens frihet av att det finns olika maktcentra som kontrollerar, balanserar och motverkar varandra. Det utrymme som skapas mellan olika maktcentra ger individerna spelrum för egna avgöranden, för valfrihet. Ett demokratiskt samhälle kännetecknas inte bara av en oklanderlig demokratisk beslutsprocess. Det kräver också personlig frihet för medborgarna. Medborgaren skall inte vara livegen eller undersåte åt någon – inte

ens åt majoriteten.

Men den uppfattningen är dagens socialdemokrater totalt främmande för. Det är också därför som det har uppkommit motsättningar i synen på grundlagens skydd för medborgerliga fri- och rättigheter. Socialdemokraterna vill inte införa några bestämmelser "som kan förhindra eller fördröja folkviljans utslag". Individens frihet anses inte vara värd något särskilt skydd, eftersom majoritetens vilja definitionsmässigt ses som ett uttryck för sann demokrati.

Socialdemokraternas ståndpunkt är förmodligen ärligt upplevd. Det gör emellertid bara saken så mycket värre, och MUF:s debattskrift så mycket mera välmotiverad.

Till pensionärens fromma

Intet ont om Gnesta-Kalle, men det är inte alla som är roade av dragspelsmusik. Den som är folkpensionär lär sig emellertid snart att hon eller han bör vara det. Pensionärsprogram fylls med vad som kallas lätt musik och vänligt men barnligt tal, avpassat efter de andliga förmågheter som en 67-åring möjligen kan ha kvar.

Nu har pensionsåldern sänkts till 65, och inte oväntat har pensionärernas intellektuella standard följt med nedåt. De måste tagas om hand. Pensionärernas Riksorganisation (PRO), som kallas en opolitisk organisation men som är helt behärskad av en socialdemokratisk ledning och i praktiken styrs av idel socialdemokratiska ombudsmän, har i dagarna skickat ut en broschyr kallad Pensionär 1976 till alla 65-åringar. Av den kan de stackars gamlingarna lära.

De kvinnor, som ännu vid 64 års ålder kunde taga vara på både sig själva och andra, får nu veta hur de skall vara hygieniskt klädda. Underkläder "är plagg som byts varje dag och tvättas upp ... Bomull är ett bra material att ha närmast kroppen om man svettas lätt." Men också en BH bör nu anlägg-

gas - tydligen har de inte sett en sådan förr. Och "underklänning och underkjol är sköna att ha under klänning och kjol som då faller snyggt och inte korvar sig."

Fler exempel kan dras fram på dessa, man kan väl gott säga oförskömmade antydningar om att svenska kvinnor i den nya pensionsåldern närmast är mindre vetande. Men är inte hela inriktningen av detta översitteri egenligen ganska underlig? PRO-ombuden bakom broschyren kan ju inte rimligen tro att svenska 65-åringar i allmänhet är i behov av elementära råd i fråga om kläder och hygien. Är det inte snarare så att de i sin egenskap av socialdemokratiska makthavare känner sig så höjda över dem som de ensidigt utvalt till sitt klientel, att de aldrig brytt sig om att sätta sig in i med vem de talar. Förr var det 67-åringarna som skulle behandlas som barn på nytt och samtidigt rangeras in i fållor. Nu gäller det 65-åringarna.

Vad kan egentligen pensionärerna göra som reaktion mot PRO-attityden i överhetskamhället? Inte mycket - de kan ju inte precis gå i strejk. Men de kan rösta. De bör i det längsta göra det själva. Exempel lär finnas från ålderdomshem och vårdhem på "hjälp" vid röstningen, och även om man måste utgå ifrån att "hjälparna" är hederliga, är det likafullt bäst att klara sig själv. Att vara pensionär betyder inte att stå under förmyndare, allra minst politiska sådana.

Falsk varubeteckning

Det är numera knappast ägnat att förvåna att till en byrådirektörstjänst utses en person, som har folkskola och ordförandeskap i SSU som enda meriter. Den tiden är förbi då adekvat utbildning och erfarenhet ovillkorligen krävdes för tillsättande av statlig tjänst.

I stället för akademiska meriter sätts nu arbetslivserfarenhet allt oftare i främsta rummet, i synnerhet om denna erfarenhet

vunnits genom sk samhällsarbete. En närmare definition av detta torde väl knappast behövas – det skall givetvis ha skett i hägnet av det socialdemokratiska partiet. Har sökanden strävat i årtal utan att omfatta den rätta tron har hans ansträngningar intet värde. Inga portar öppnas för politiska kättare och hedningar.

I ett aktuellt fall belönades den samhällsmedvetne SSU-ordföranden med en byrådirektörstjänst i Konsumentverket. Hans politiska meriter fanns utförligt beskrivna när utnämningens ärendet föredrogs för verkets styrelse. En medsökande överklagade beslutet. Denne kunde uppvisa en gedigen utbildning omfattande hushållsläroexamen, fortbildningskurser, en fil magexamen, lärartjänstgöring, expertuppdrag och läroboksförfattande – alltså ett för tjänsten i fråga betydligt mera kvalificerat förflutet. Hans meritlista hade emellertid för styrelsen presenterats i betänkligt förkrympt skick. "Hushållsläroexamen och diverse kurser" var allt som den ansvarige tjänstemannen inom verket hade fått ut av den sökandes handlingar.

Det är särskilt anmärkningsvärt när politisk styrning antar denna skepnad inom ett statligt verk, som satts att representera högsta klokskap när det gäller konsumentupplysning och varudeklaration. Att bedöma vad som är bäst för den enskilde konsumenten kan numera inte anförtros honom själv. Staten har omyndigförklarat medborgaren, tagit hand om honom och leder honom med försiktig hand förbi alla leda frestelser. Genom olika variationer av upplysning och styrning vill man föra honom in på den rätta vägen, som för till statligt sanktionerade köpvanor. Här tar man högsta ansvaret för att en varudeklaration är korrekt och pålitlig.

Men när det gäller den interna upplysningen bryter man frejdigt mot den grundsat, som bär upp institutionens hela verksamhet. I det aktuella utnämningens ärendet har man gjort sig skyldig till en oblyg och medvetet felaktig redovisning av de sökandes meriter. Ändamålet har fått helga medlen. Kan man i fortsättningen sätta tro till några alls av Konsumentverkets varudeklarationer?